

O deschidere spre universalitate

Între 19 și 24 noiembrie, a avut loc la Sibiu sărbătorirea a patruzeci de ani de la înființarea Secției germane a Teatrului „Radu Stanca”. Evenimentul a confirmat invitațiilor și publicului că nu este vorba despre o simplă acumulare de timp; de-a lungul acestor ani s-a produs o evoluție certă, care va continua și după momentul festiv.

Așa cum este firesc, aniversarea teatrului s-a făcut prin teatru. Astfel, până a-și mărturisit direct intențiile și opiniile în colocoliv din 23 noiembrie, gazdele și-au propus să le transmită mai întâi prin intermediul spectacolelor invitate. Spectrul stilistic a fost amplu, începând cu autorii textelor: Yukio Mishima, Michael Klemm, Christian Morgenstern, Georg Kreisler, Friedrich Schiller, J. W. Goethe, Joe Masteroff, N. V. Gogol, M. Gorki, François Villon, Sik Sándor, Luminița Mihai-Cioabă, Alina Nelega, Virgil Tănase. Regizorii spectacolelor au provenit atât din cele două secții ale teatrului din Sibiu, cât și din cele ale Naționalului din Târgu-Mureș, de la Timișoara, Botoșani, Landshut-Germania („Theater Café Molière”).

Mini-festivalul a început cu o premieră a teatrului sibian (**Zăpadă de toamnă** de Yukio Mishima, regia: Ulrike Dopfer, scenografia: Johannes Schuller) și s-a încheiat cu un spectacol al aceluiași teatru (**Azilul de noapte** de Maxim Gorki, regia: Vitalie Lupașcu, scenografia: Viorica Lăzărescu, coregrafia: Marie-Louise Josef). Secția germană a prezentat **Toată lumea e de vină** de J. W. Goethe (regia și coregrafia: Emil Mindru).

Pe parcursul celor cinci zile s-au succedat spectacole propriu-zise, dar și un recital de poezie (Luminița Mihai-Cioabă) și un recital actoricesc al loanei Crăciunescu (**Salve regina**, pe textul lui Virgil Tănase). Manifestarea a culminat cu „Voci teatrale”, colocolivul care și-a propus să ia în discuție nu doar generalități despre teatru, ci, mai ales, condiția teatrului minorităților și, în particular, a celui german. Mihai Bica, directorul Teatrului „Radu Stanca”, a condus dezbaterile, ajutat de secretara literară Gabriela Panțel-Cenușer. Mesajul dramaturgului Tudor Popescu a deschis discuțiile prin lansarea unei opinii preluate apoi și de cei prezenți: teatrul german datează de patruzeci, dar, în aceeași măsură, de patru sute de ani (de

când se desfășoară spectacolele de sărbători ale sașilor). În plus, a fost accentuată ideea de „spectacol frătesc”, ce a determinat influențe reciproce între etnii. Vorbitorii au preferat – ca în orice prilej de asemenea valoare afectivă – să „se comunice” pe ei înșiși, subliniind mai ales propriul punct de legătură cu teatrul sau cultura germană, istorisind experiențe sau revelații intime în această zonă. Astfel, imaginea finală a fost vie, netrucată. S-a vorbit mai ales despre întrepătrunderea celor două culturi: ceva din specificul german a influențat specificul autohton, și invers (V. E. Mașek a văzut în aceasta necesitatea teatrului minorităților – germană, maghiară, evreiască etc. – în spațiul național).

Cele mai impresionante au fost mărturisirile din interior, ale celor sărbătoritori, cei care, timp de patruzeci de ani, au reprezentat sufletul secției germane (actori, regizori, scenografi etc.). Despre marea familie a teatrului au vorbit Renate Müller, Maria Bodor și alții.

Arțiștii și-au destăinuit, poate pentru prima dată, greutatea și satisfacțiile, și-au amintit de colegii care nu mai sunt, au mulțumit celor prezenți și, nu în ultimul rând, și-au asumat responsabilități pentru viitor.

Cuvintele lor au întărit ideea că „teatrul minorităților” înseamnă prea puțin la nivelul principiilor și că începe să capete substanță doar atunci când se coboară în experiența nemijlocită. Nici nu este vorba exclusiv despre un teatru pentru o singură categorie etnică, ci despre o frântură a culturii unei țări, despre un element care o completează, îi dă diversitate și culoare, deschidere spre universalitate. Acest teatru de expresie germană aduce spiritul său, trăsăturile definitorii, propriul specific, așa cum în dragoste fiecare partener îl întregește pe celălalt prin ce are el unic și irepetabil. De aceea, numind sărbătoarea „Voci teatrale”, organizatorii s-au referit, cu siguranță, la alăturarea de sunete diferite dar asemenea, având aceeași importanță în apartenența la un singur glas: teatrul românesc. Astfel, prin înființarea, acum patruzeci de ani, a Secției germane a Teatrului din Sibiu, o parte din arta de factură populară din România a căpătat caracter cult și este îndreptățită a fi menționată în istoria culturii românești.

MIRONA HĂRĂBOR

Pe culmile împăcării

Editura Unitext publica în 1996, în colecția „Piese noi. Dramaturgi români”, trei piese scrise de un tânăr debutant, Vlad Zografi*. Autorul, fizician atomist și doctor în fizică la o universitate pariziană, debutase în „România literară” încă din 1990, beneficiind de o prezentare favorabilă a criticului Nicolae Manolescu. Când am început să citesc cartea, nimic nu mă îndrituia să cred că voi avea o asemenea surpriză. Deși semnale privind valoarea tânărului dramaturg existau. Chiar prefața semnată de Monica Lovinescu, care, înainte de a părăsi țara, fusese cronicar dramatic, ar fi trebuit să mă pună pe gânduri.

Am pornit, cumva, de la o sugestie existentă în prefață. Doamna Lovinescu scrie: „Atâta timp cât **Petru** nu-și va găsi regizorul inspirat, scena românească nu are dreptul să caute alți vinovați. Înseamnă doar că ne lipsesc regizorii care să-și descopere autorii dramatici, după cum i-au lipsit lui Camil Petrescu pentru **Danton** (comparația se limitează la situații; nu și la structura pieselor)”. Intrigat de o asemenea afirmație, am recitat **Danton** și am ajuns la concluzia că Monica Lovinescu are dreptate. Tema lui **Danton** e înfruntarea dintre om și Istorie, mecanism de arbori cotiți și roți dințate care devoră spiritul individual. **Danton**, unul dintre proiectanții acestui sistem, cade el însuși victima propriei sale invenții. „N-au să îndrăznească” e poate replica-cheie a piesei. Există acolo o înfruntare între vitalitate și uscăciune, cele două principii fiind încarnate de **Danton** și **Robespierre**, „omul cu conștiința de sticlă”. **Camil Petrescu** dorește să realizeze un „Gestalt”, el nu e interesat de detalii, ci de un sentiment al structurii. Ca într-un puzzle, piesa fagocitează voci, replici, evenimente istorice; în „Addenda la falsul tratat pentru uzul autorilor dramatici”, **Camil Petrescu** declara că a intenționat să scrie o „reconstituire dramatică”. Munca de documentare a fost și ea gigantică, piesa presupunând „lectura cu blocul de pagini alături a mii de pagini de istorie a Revoluției”. Reorganizând materialul, căutând structura, **Camil Petrescu** o supune unei hermeneutici, îi atribuie un sens, o interpretare. Pentru întâia oară un scriitor român își asuma în mod deschis demiurgia auctorială, declarând că va face concurență istoricului. De altfel, teorii moderne susțin că o istorie totalmente obiectivă nici nu există, că trecutul nu poate fi descris decât prin narațiuni de evenimente, impuse de punctul de vedere al observatorului. (Piesa **Bălcescu** e tot o încercare de

* Vlad Zografi, „Isabela, dragostea mea”, Ed. Unitext, 1996.